

Slängi seos 12–19aastaste noorte tundmustega*

Hendrik Meister

Tartu ülikooli bioloogiaüliõpilane

Emotsiooni peamiseks tekkepõhjuseks on rahuldamata vajadus.¹ Sellest saab algtõuke ka mittenormatiivsust taotlev släng, mis püüab väljendada suhtumist ümbritsevasse ja iseendasse, edastada varjatud informatsiooni, muuta huvitavaks kõneldavat/kirjutatavat, kuid enne kõike taotleb släng erilisust, loogilisust ja lihtsust. Näiteks kasutasid kurjategijad sajandeid sõnavara (ingl k *slang* või *flash*), mida ei tohtinud pruukida ükski korralik inimene.²

Keelemuutuste üks põhjustajaid on üleilmastumine. „Keele sõnavara muutub pidevalt, samal ajal on grammatiline struktuur muutustele vastupidav ning nihked on tingitud keele sisemisest arenguvajadusest, mitte välisest mõjust. Nihkeid põhjustab loomulikkuse ja lihtsuse taotlemine.”³ Tõepoolest, olles üleilmse ning sekunditega toimuva infovahetuse keskmes, pole kuidagi võimalik hoiduda võõrkeelsete sõnade tungimisest emakeelde. Kuid tungimine, vallutamine – need viitavad ju millegi hävitamisele... Seega tuleb lihtsalt keelemuutusi piirata. Tiiu Ereli järgi on eesti keelel viimasel ajal olnud kolm peamist ohustajat: vene surve, inglise keele liigne eelistamine ja meie endi suhtumine.⁴ Vene keele surve on praeguseks kadunud.

Noortest ja nende põhiväärtustest

Artikli autori valminud uurimus „Slängisõnavara ja selle seos 12–19aastaste noorte tundmustega” põhineb 128 neiu ja 74 noormehe seas

* Autor on uurimuse kirjutatud 2007/08. õppeaastal Tabasalu ühisgümnaasiumi 12. klassi õpilasena.

¹ T. Bachmann, R. Maruste, Psühholoogia alused. Tallinn: Ilo, 2003, lk 222.

² M. Loog, Esimene eesti slängi sõnaraamat. Tallinn, 1991, lk 5.

³ R. Pajusalu, Lingvistiline pragmaatika ehk Mida kõike inimene oma keelega teha võib. – Oma Keel 2002, nr 5, lk 21–26.

⁴ T. Ereli, Eesti keelekorraldus. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2002, lk 442.

korraldatud küsitluse tulemuste analüüsil (küsimustiku leiab artikli lõpust). Küsitluses taheti muu hulgas teada, kes ja milline on noor inimene. Selgus, et noor inimene on keskmiselt 15–20 aasta vanune. Tüüpiline noor peab oma elus kõige olulisemaks sõprust ning kõige vähem tähtsaks välimust. Veel väärtustatakse tervist, vaimset vabadust, haridust, haritust, kohusetundlikkust, ühiskonnale kasulikuks olemist, optimismi, objektiivsust, edasipüüdlikkust, tahtejõudu, stiili, abielu, tingimusteta sallivust, relvi, eneseteostust, rahulolu iseendaga, seksi, iseenda tundmaõppimist ja loomulikult „armastus on kõik!”-tundmust.

Mida peavad noored ise slängiks ja miks nad seda kasutavad

Küsitlusest selgus, et enim vastanutest (60,8%) peab slängiks noortekelt, teisena mainitakse slängi kui „üldkehtivast kõnekeelest erinevat sõnavara”. Seejuures ei peeta slängi eriliseks salakeeleks. Släng on õpilaste arvates sõnarühmade kogum, mis muudab kõnelemis- ja kirjutamisprotsessi lihtsamaks ja huvitavamaks. Slängi loojaks peeti üldiselt iga keelekasutajat, ainult noortele iseloomulikuks pidas slängi 14,8% vastanutest. Lisati, et säärane keelekasutus tekib enamasti mingi sotsiaalse rühma sisekokkuleppe tulemusena. Üks vastanutest arvas: „Slängi loojaks on minu teada iga inimene, kes võtab ka nt ingliskeelsest tekstist sõnu ja kohandab neid eesti keelega. Või siis hakkab kasutama mingit ütlust, sõna, fraasi, mis teiste seas kiirelt levib. Põhiliselt leiutavad uusi sõnu küll noored.” Üldlevikusse läheb uus sõna vastanute arvates kiiremini juhul, kui selle loob autoriteetne inimene.

Kui vastajailt küsiti selle kohta, miks kasutatakse igapäevakõnes normipäratuid keelendeid, vastati sagedamini, et „mulle meeldib sõnade puhul lihtsus ja tabavus”. Selle järel rõhutati trendikust. Kõigest neli inimest (1,9%) pidas slängi kasutamise põhjuseks emakeele ebameeldivust.

Lisaks slängisõnade hõlpsale meeldejäämisele rõhutati soovi erineda teistest keelekasutajatest. Seejuures jagunesid vastajad kaheks: ühed, kes mittenormatiivsust kasutades taotleavad uudsust, ning teised, kes ei julge esimestest erineda, soovides olla ka ise n-ö lahedad. Üks vastanuist kasutas slängi kohta väljendit „pressib igast praost sisse”, teine lisis, et paljusid väljendeid kasutatakse juhul, kui suhtlusringkonnas on sotsiaalselt küllaltki mõjuvõimas figuur olemas – väljapaistva ning aktiivselt end eksponeeriva isiku omadused jäävad alateadlikult

teistele külge. Teiseks põhjuseks võiks olla asendussõna humoorikas olemus, omapärane või muu kõlakuju, mida on lihtsalt äge kasutada. Vastustest selgus ka, et enamiku arvates on slängi abil lihtsam tundeid väljendada. Sest mõelgem, kui raske on öelda „Ma armastan sind!”.

Noored eestlased ja eesti keel

Kas släng on mingi uus ja parem keel? Kas släng võiks kujuneda üldkasutatavaks? Kuidas väärtustavad noored emakeelt?

Suhtumine slängi jagunes kaheks: 41,5% vastajaist olid slängi kasutamise vastu ning 56,4% leidis, et släng on aktsepteeritav.

See omakorda tekitab üldisema küsimuse sellest, kuidas suhtub tänapäeva eesti noor emakeele kasutamisse: kas see on nende jaoks oluline või peavad nad seda iseendastmõistetavaks? Kuidas nad suhtuksid sellesse, kui nad kas Eestis või ka välismaal elades peaksid hakkama kasutama mõnd teist suhtluskeelt? Oma peamist suhtluskeelt oli nõus vahetama 52% vastanuist, täielikult oli selle vastu 48%. Uue võimaliku suhtluskeelena mainisid noored kõige sagedamini inglise keelt (tervelt 80% vastanutest). Järgnesid hispaania, saksa, prantsuse, jaapani, vene, rootsi ja itaalia keel. Rõhutati, et uut keelt ollakse nõus kasutusele võtma eelkõige mõnes muus riigis elades: „[Võtaksin kasutusele] ükskõik millise keele, oleneb, kus ma elan. Eestis olles on täiesti loogiline, et ma tahan rääkida oma emakeeles ning soovin, et ka teised seda räägiksid. Kuid ma ei saa nõuda Ameerikas elavatelt inimestelt eesti keele oskust ainult sellepärast, et ma ise seda räägin.” Enim valitud inglise keele puhul rõhutati selle laialdast kasutust, lihtsust ja mugavust. Ideesse kõhklevalt suhtujad tõdesid, et „kui me oma keele kaotame, siis on kultuuri läinud”. Kindlat veendumust tõendab ka järgmine väide: „Minu haridus ja haritus põhinevad eesti keelel – oma vaimse retoorika ning mõttelise maailmapildi tõlgenduse olen ma saanud tänu eesti keelele.”

Slängisõnade kasutamine

Ilmnes, et 53% noorte arvates moodustab slängisõnavara nende igapäevakõne sõnavarast kuni 20%, 32% vastanuist arvas, et tema kõnes moodustavad slängisõnad 21–40% ning 13% vastanute meelest on see hulk 41–60% igapäevakeele sõnavarast. Ainult kahel korral mainiti, et släng moodustab nende sõnavarast 81–100%. Eelnevast järeldub, et

Urmas Nemvaltsi illustratsioon

inimene kasutab teatavas keeleümbruses sellisel hulgal eripärasusi, kui ümbritsev olustik nõuab. Viimast tõendab ühe noore vastus: „Ärimees räägib tööol võib-olla selle grupi slängi, kuid õhtul baaris meestega teist slängi.”

Küsitlus püüdis ka kindlaks teha, kui paljude slängi- ja võõrsõnade tähendust noored teavad ning mille järgi mõne sõna slängisõnaks määravad. Selleks esitati küsitletavatele eri valdkondade slängisõnu ja muid sõnarühmi, nagu tsitaat- ja võõrsõnad ning eesti keeles muganenud sõnad. Sõnad olid noorte jaoks enamasti võõrad. Valim pärines eri suhtlusportaalidest, Google'i otsingumootorist, trükimeediast ning slängisõnaraamatutest. Vastajate ülesandeks oli 34 sõna hulgast valida ainult slängisõnad. Valimi põhieesmärgiks oli tuvastada, kuidas suudavad noored sõna struktuuri, häälduse, leviku ning ka teiste slängisõnadega sarnasuse järgi slängisõnu ära tunda. Näiteks arvati 130 korral ekslikult, et verb *möllima* on slängisõna. Samas leiti valimist hõlpsasti üldslängi kuuluvad (ehk mitteerialased) slängisõnad, nagu *džiises*, *pomo*. Üllatav oli, et sõnu *koodama*, *kantoon* ja *rõõmurõngas* peeti harva slängisõnadeks. Samuti arvati mitu tsitaatsõna slängiks.

Seega võib järeldada, et kõige keerulisem on mugandumisprotsessi tõttu eristada lihtsalt laensõnu ja slängisõnu.

Slängisõnavara

Käsitletud slängisõnadest moodustasid suurema osa uudissõnad, mille loomisel on kasutatud võõrkeelseid eeskujusid. Samuti esinesid vastustes erisugused lühendused, sõnu moodustati lähtuvalt visuaalsetest, tegevus- või heliseostest. Ilmnes ka teatud „vasakulemõtlemist”, mille tõttu arvati selliseid sõnu nagu *panema*, *imema* viitavat seksile.

Järgnevalt on esitatud põnevamaid näiteid vastustes leidunud slängisõnadest.

Slängisõnad, mille puhul vastajad väitsid, et nemad ise on nende sõnade autorid:

47-vend – Downi sündroomiga inimene (teaduslik põhjendus; rõhutatakse, et seda kromosoomhaigust põdeval isikul on normaalse 21 kromosoomipaari asemel kolm kromosoomi);

täielik *stretš/strets* – tolvana (inglisekeelsest sõnast *stretch*, mis tähendab venitamist; enamasti kasutatakse inimese kohta, kes ei täida temale antud ülesannet õigel ajal);

slänger – slängi kasutaja ja tundja;

vanadis – uudise vastand;

SVJ = Sama Vana Jama (vihje klišeelikkusele);

kaq [kääg] – kakuke;

kelts – kell;

jobu – inimene, kes on oma olemuselt ebameeldiv (seostatav ingliskeelse sõnaga *blowjob*, mis tähendab oraalseksi);

vinks – õunauss;

tolbakas – lampjalgne inimene;

seest blond – tumedate juustega rumalavõitu tüdruk;

wunder wuman [vander vuman] – osav inimene;

muhamor – kärbseseen;

uimo/uimar – uimane inimene;

parmani – inimene, kes üritab rikas välja näha, kandes mõnda kalli firma särki;

kenius – rumal inimene, kes peab end targaks;

elutaim, *eluroht* – kanep;

kompa – arvuti (inglisekeelsest sõnast *computer*);

nõmitama – mõnitama.

Kooli, sh õppeainete, õpilaste, õpetajate ja ruumide kohta käivad sõnad:

geo, geula – geograafia;
aja, ajax – ajalugu;
mate, mata, Suur Surm – matemaatika;
kemma, kempa – keemia;
ku-kä-ko – kunst-käsitöö-kokandus;
pink, pingipoolik, pinginaps – pinginaaber;
snaiper – bioloogiaõpetaja;
teacher [tiitšer] – õpetaja;
emakeelik – eesti keele õpetaja;
kummik, saabas – õpilane;
vabsee tädi [vabsjee tädi] – ülbe tüdruk;
tšikk – lahke ja sõbralik tüdruk;
jama piider – inimene, kes tahtlikult teisele halba teeb;
tanki panema – kellegi peale kaebama;
salament – pealekaebaja;
kummikananokk – liiga jutukas;
veekeskus – tualett;
vangla – kool.

Pidude, sh mõnuainete, tagajärgede, meeleolude, seltskonna kohta käivad sõnad:

keevitamine, käru – raju pidu;
baila, moll, oleng, party [parti] – pidu;
läbrakas – jooming;
morsiläbu – alkoholita pidu;
pinnapidu – vaba korter vms;
kapsaks jooma, süstaks tõmbama – täis jooma;
rokkima – suures koguses meelemürke tarvitama;
trippima – triipu tõmbama;
rnuff, snuff – nuusktubakas;
dõup – narkootikum;
kivi, muru, lill, masenduz, pilku, rōõm, weed, kräkk, mant, rabu, kõss, savu
 – kanep;
kõss, joint – kanepisuits;
ants – amfetamiin;
piuksupudel – Saku õlu, mille korgi avamisel on kuulda iseloomulikku mahe-
 dat piuksuheli;

reisima, kivis, putsis, kammib, tröllis, kettas, segi – mingi aine mõju all olema;
keikka – kontsert;
sassispeaga – purjus;
Punamütsike – Laua Viin;
küte – alkohol;
kännuämblik – joomingu kõrgeim aste;
mällerimees – joobes inimene;
üle – siis, kui ollakse midagi tarbinud üle oma võimete;
veivima – narkouimas tantsima;
tintima/punuma, tankima – jooma, joomas käima;
kräššima, chrashima [kräššima] – (tuleb ingliskeelsest sõnast *crash*) – kellegi poole ööseks jääma;
postpudelism – alkoholi otsasaamise järel tekkiv käitumis- ja mõtlemisviis;
purgis – pohmakaga magama jäänu;
deliirium – kolmepäevane alkoholitarbimine;
türnüffel – ebameeldiv inimene;
pläust – jama;
okkis – korras;
blingid – säravad ehted;
blyncid [blinšid] – seltskond;
kraud, raffas – rahvas;
pugens – pugeja;
pegens – tüse inimene;
vurr – kasvult väikene ja seksuaalselt väga aktiivne noor tütarlaps;
mäits/mäidu – totu, opakas;
kartong – karta on.

Seksi ja seksuaalsusega seonduvad sõnad:

laav, love, loov – armastus;
kepikas, kepitav, kompu, sexy, nummi, rüüstataav, sekso, sexü, roogitav räim, pihv, nummi, kjuut – seksuaalselt atraktiivne;
nonsutama/nudlima – kallistama/paitama;
pede, gaylord, lilla, hõumõu – homoseksuaal;
orgasmnaator – orgasmini jõudev inimene;
kopsukas, kaksikute müts – rinnahoidjad;
tõks, hapendama, keeks, kruvima, saagima, nühkima, raiuma, keppima, nussima, nikk(uma), panema, sex, hooramine, nuss, kebo, kebenž, nikanikamine – seksima;

kähkukas – kiire seks;
kuiv seks – teist inimest hellituste jms abil erutatud seisundisse viima;
raund – seksuaalvahekord, mis lõpeb orgasmiga (meestel);
mustikasse panema, trukkima, anaalnahutus, anaalnoomitus – anaalseksi tegema;
iki-ikitama – vaginaalseksi tegema;
pihuralli, ona, pihens, käsipidu – onaneerimine (meeste puhul);
näpukas – onaneerimine (naiste puhul) või teise seksuaalne rahuldamine näpuga strateegilisi piirkondi stimuleerides;
sutti võtma, suhu võtma – suuseksi tegema;
kiimik – kiimas inimene;
poole kohaga peremees – sõber, kellega astutakse aeg-ajalt vahekorda;
hoovõtt – seksuaalvahekorra alustamine (n-ö kuumaks kütmine);
milf – vanem naine;
djüüd – kutt.

Suhete, sh klassikaaslaste, pere, sõprade ja lähedaste kohta käivad sõnad:

houmid – lähedased inimesed;
ära ole nii anaalne – ära ole nõme;
panomees – kõva vend;
beff – parim sõbranna;
bestikas – parim sõber;
empar, emps, muti – ema;
jorss – ebameeldiv meessoost isik;
family, pets – perekond;
suks – sugulane;
õdi, sõts – õde;
peika, boy-friend – poiss-sõber, peigmees;
pruta, girl, eit – pruut;
teinepool – tüdruk-/poiss-sõber;
kröll – suurte kõrvadega poiss;
jupi – pikk poiss;
tatikas – alla 12-aastane;
kiska – kass.

Slängisõnavara rohkus viitab mittenormatiivse sõnavara suurele osakaalule keeles. See, et vastanud kasutavad slängisõnavara sageli, võib kujutada keelele ka teatavat ohtu. Samas on oluline, et iga inimene saaks tahtmise korral kuuluda mingisse rühma, mida seob ühine keel ning tahe seda ühist keelt säilitada. Nii võib loota, et aja jooksul saab slängi abil ka üldkeelt täiustada.

Küsimustik

Seoses slängiteemalise uurimistööga palun Sul vastata järgnevatele küsimustele. Tõmba sobiva(te)le vastus(t)ele ring ümber.

Vanus..... Sugu.....

1. Määra vanuserühm, keda Sina pead noorteks.

10–16	12–16	13–16
15–16	15–18	16–18
16–20	16–22	16–25

Vastusevariandid mulle ei sobi. Kirjutan ise vanuserühma.

2. Mida pead elus tähtsaks?

armastust sõprust raha välimust

Lisan:

3. Mis on släng?

noorte keel
üldkasutatavast kõnekeelest erinev sõnavara
salakeel

Lisan:

4. Kes on slängi loojad?

iga inimene ainult noored
välismaalased kindlal erialal tegutsevad isikud

Lisan:

5. Miks öeldakse *laheda* asemel *cool*?

trendiga peab kaasas käima
 mulle meeldib sõnade puhul lihtsus ja tabavus
 mulle ei meeldi mu emakeel

Lisan:

6. Kas Sind segab, kui inimene moonutab kõnes või kirjas üldkehtivat normi (nt „võiks” asemel „võix”, „õhtu” asemel „õhta”, „olgu” asemel „O. K.”)?

7. Eesti keel on mulle...

tähtis ja eriline
 iseenesestmõistetav

8. Kas oleksid nõus võtma peamise suhtluskeelena kasutusele mõne muu keele kui emakeele? Kui jah, siis millise?

.....

9. Kui suure osa moodustab Sinu igapäevakõnest släng?

0–20%	21–40%	41–60%
61–80%	81–100%	

10. Kujutle: Sinu ülesandeks on teha eesti keele tunnis ortograafiaülesanne (nt pane komad, kirjuta kokku või lahku jne). Millise teksti põhjal meeldiks Sulle seda teha?

tervikuks sidumata arusaadava sisuga laused

tervikuks seotud laused, kuid teksti sisu on originaalitsev, imelik (püütakse kõita noore õppija tähelepanu)

terviktekstiks seotud laused, millel on ka täiesti loogiline mõte (nt mõni katkend kirjandusteosest)

11. Millised järgmistest on Sinu arvates slängisõnad? Tõmba sobivatele joon alla.

osram; yuppie; koodama; pomo; kopsuprillid; rock'n'roll'istunud; gnoom; karts; come-back; areaal; bushlik; ESRA ehk EritiSuurRahaAhnus; techno; tabloid; das stap; "koputama"; glass; möllima; scannima; ninnutama; šuntima; bordello klassiruum; facile; džiiises; onkel; mentla; pedakoogid; fänn; taidlema; drossel; kolts; kanton; röömurõngas; meikata

12. Nimeta slängisõnu. Kirjuta iga sõna järele ka tähendus.

Slängisõnad, mille oled ise loonud

Kool (õpilased, õpetajad, ruumid jne)

Pidu (ained, tagajärjed, meeleolud, seltskond jne)

Seks, seksuaalsus jne

Suhted (klassikaaslased, pere, sõbrad, lähedased jne)